

Rozhodujúcim spúšťačom reformácie bolo spísanie 95. Lutherových výpovedí, ktoré boli reakciou na ten istý počet biskupmi vydaných úprav (zrejme „reklamných“) pri predaji odpustkov. Kvôli ľahšiemu pochopeniu krokov reformácie sme požiadali o rozhovor zborovú farárku Blanku Kostelnú a zborového kaplána Michala Tekelyho.

Lutherove výpovede (tézy)

Uvedených 95 téz, to bol vlastne len pokus Martina Luthera na vyvolanie verejnej diskusie, najmä teológov, o stave vtedajšej cirkvi, na čo sú dobré odpustky, pretože cirkev bola postavená len na peniazoch a budovaní veľkých chrámov. Odpustky predstavovali totiž akési peňažné vykúpenie sa z hriechu. Toto sa dialo v Rímsko-nemeckej ríši, a preto to zasiahlo veľké množstvo veriacich. Lutherove tézy boli cielené na vtedajšie pomery a vo vierouke sú zastúpené len asi piatimi percentami, pretože náuku cirkvi tvorí hlavne celá teológia Martina Luthera, ktorá spočíva na štyroch základoch – jedine viera (sola fide), jedine milosť (sola gratia), jedine Kristus (sola Christi) a jedine písmo (sola scriptum), myslí sa Písmo sväté, čiže Biblia.

Pán kaplán, pripomeňme si v krátkosti život Martina Luthera.

Otec bol spočiatku baníkom, neskôr rodičia boli chudobní sedliaci, no zhodou okolností, resp. usilovnosťou, sa dostali k majetku, ktorý využívali hlavne na štúdium svojich detí. Otec chcel mať pôvodne z Martina právnika, preto aj nastúpil na vysokú školu vo Wittenbergu. Po životnom zážitku, keď sa cez les vracal zo štúdií domov, udrel v jeho tesnej blízkosti hrom, ktorý ho však nezranil, sa rozhodol, že nastúpi do kláštora augustiniánov za mnícha, ako akt poďakovania Bohu za záchranu života. Počas pobytu v kláštore študoval rôzne spisy a štúdie teológov, pričom zistil, že s cirkvou nie je nič v poriadku. V tom čase, začiatkom 16. storočia, už existovala tlač, no knihy boli písané najmä v latinčine, v jazyku bežnému ľudu nezrozumiteľnom. Trápilo ho, že ľudia nemôžu Písmo ani študovať, keďže bolo pre nich cudzie. Museli sa spoliehať len na ústne podanie sprostredkované kňazmi, ktorí na príkaz pápeža i biskupov presviedčali pospolitý ľud o dôležitosti a prínose odpustkov. Pretože bol silne veriacim človekom, stále ho prenasledovalo svedomie, a tak sa zamýšľal nad tým, ako je to s Bohom, ktorý dokáže skutočne hriechy odpúšťať.

Veriaci v tom čase videli Boha len ako trestajúceho, takmer za všetko, najmä chorobami, ale i ďalšími životnými súženiami. Snažil sa nájsť cez štúdium Biblie Boha milujúceho, čo sa mu nakoniec aj podarilo.

Ako to bolo so zverejnením téz na dverách kostola?

Áno, toto sa hovorí, no skutočnosť bola možno trochu iná. Luther bol v tých rokoch už vysokoškolským profesorom, a tak ako dnes vychovávajú na školách doktorandov, i vtedy mali svojich študentov a zrejme ich cestou sa dostali tieto tézy do rúk ľuďom, ktorí o nich mali diskutovať. Šíreniu reformácie pomohlo vynájdenie kníhtlače, lebo všetky písomnosti bolo možné vydať vo väčších množstvách, ako predtým ručným prepisovaním.

Ako možno nazerať na odpustky z teologického hľadiska?

Odpustky mali slúžiť nielen na výstavbu katedrály sv. Petra v Ríme, ale i ďalšie cirkevné stavby, no mohli sa dostať aj do osobných pokladníc vyššie postavených cirkevných hodnostárov. Tęzy boli akousi odpoveďou na to, aby sa reálne dalo rozpoznať, či peniaze z odpustkov sa dostanú tam, kde sa majú, alebo je to len na „nahrabanie“ peňazí. Ak mali peniaze reálne slúžiť na odpustenie hriechov, chcel zistiť, či je to naozaj tak. Toto je však už teologická otázka odpustenia hriechov.

Pán kaplán, ktorú z téz považujete za významnú a hodnú pozornosti?

Myslím, že spomedzi luteránov sa nájde len málo takých, ktorí tézy skutočne čítali, lebo platili len v čase ich zostavenia, v tej danej konkrétnej cirkevnej situácii. Boli vlastne len akýmsi spúšťačom reforiem cirkvi, ktorá sa takmer nestarala o duchovnú stránku veriacich. V kontexte doby musíme brať do úvahy aj to, že veriaci ľudia videli len trestajúceho Boha – hoci ako, hoci kedy a za hoci čo, aj za zlé slovo, za zlý čin či skutok.

Pripomeňme si opisne ešte symbol luteránov – Lutherovu ružu.

Lutherova ruža je bohatým a veľmi obsažným vyjadrením jeho reformačnej teológie. Čierny kríž v strede predstavuje vieru v Ukrižovaného, červené srdce symbol viery, lásky a milosti, biela ruža symbolizuje Boží pokoj, radosť a útechu, modrá plocha znamená nebo, symbolizuje počiatok nebeskej radosti. Zlatý kruh po obvode symbolizuje nekonečnosť nebeského šťastia, ktoré prevyšuje všetky radosti a majetky pozemského života. (Zobrazená na 3 s. obálky.)

Vysvetlime aspoň v krátkosti Lutherove snahy o nápravu.

Martin Luther sa snažil o nápravu, chcel ozrejmiť a priblížiť to, aký ten Boh v skutočnosti je, že nie je len trestajúcim. Nechcel, aby si ľudia odpustenie hriechov kupovali za peniaze, ale že Boh je skutočne milujúci, ktorý má človeka rád a vie odpúšťať. Odpovede nachádzal hlavne v Písme svätom.

Padli jeho kroky na tzv. úrodnú pôdu?

Ako v každej spoločnosti, tak ani vtedy, sa kritika pomerov nepáčila najmä cirkevným hodnostárom! Z dnešného pohľadu sa javí, že ho považovali za kacíra, a preto bol z pôvodnej cirkvi exkomunikovaný. Nikdy sa o založenie inej cirkvi nesnažil, chcel len napraviť to, čo bolo pokazené! Jeho učenie však oslovilo mnoho obyčajných veriacich i nasledovníkov – teológov a šírilo sa veľmi rýchlo i na našom území, čomu pomáhali študenti študujúci na školách v Nemecku.

A na záver pani farárka, čo všetko získala evanjelická cirkev reformáciou?
Reformácii môžeme ďakovať za to, že **máme** zrozumiteľné Písmo sväté s číстым slovom Božím ako studnicou spasenia, prameňom viery a pravidla života. Z neho sa učíme poznávať Pána Boha i samých seba, ale aj to, čo ako kresťania máme veriť, čo robiť, ako žiť, v koho dúfať, na koho sa spoliehať a čo môžeme po smrti očakávať. Písmo sväté nám ukazuje jedinú pravú cestu spasenia, udržuje nás na nej a chráni od ľudských bludov a výmyslov. **Máme** Pána Boha tak, ako sám prikazuje – „Nebudeš mať iných bohov okrem mňa! Neurobiš si vyrezávanú modlu, ani podobu ničoho.“ Veríme, že Pán Boh stvoril, riadi a spravuje celý svet, všetkých ľudí a všetky tvory na ňom. **Máme** Pána Ježiša Krista ako učiteľa, spasiteľa a vykupiteľa sveta. Veríme, že človek môže byť pred Pánom Bohom ospravedlnený a spasený len z Božej milosti a vierou v Ježiša Krista a nie nejakými záslužnými skutkami. **Máme** i sviatosti, ktoré ustanovil sám Pán Ježiš Kristus – krst svätý a Večeru Pánovu. Viac sviatostí Písmo sväté nepozná. Tieto sviatosti prisluhujeme tak, ako to nariadil náš Spasiteľ, a preto sa pri Večeri Pánovej podáva ľudu aj kalich, lebo Kristus Pán povedal – „Pite z toho všetci“, teda nielen kňazi, ale aj svetské osoby; máme teda celú a úplnú Večeru Pánovu. **No máme** aj znášateľnosť a lásku k iným, preto naša cirkev iných pre vieru neprenasleduje, neväzní, neupaľuje. **A napokon máme** i nebo bez očistca. Písmo sväté nepozná tretie miesto za hrobom, nepozná očistec, a preto ho veriaci po smrti ani nepotrebuje, lebo je očistený krvou Kristovou. Preto nám, evanjelikom, netreba platiť za dušičky, aby vyšli skôr z plameňov a nemodlíme sa za mŕtvych, lebo vieme, že duše spravodlivých sú v rukách Božích, kde sa ich už nedotknú nijaké muky. Toto všetko máme vo viere, a tak buďme verní Pánovi a Jeho cirkvi až do smrti, aby nás raz odmenil korunou života a vencem slávy.

Mgr. Blanka Kostelná, zborová farárka
Mgr. Michal Tekely, zborový kaplán
Zhováral sa Ján Sabo (1942)